

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата економічних наук, доцента

Дорошкевич Катерини Олегівни

на дисертаційну роботу **Томич Мар'яни Ігорівни**

«Оцінювання та розвиток державно-приватного партнерства у зовнішньоекономічній діяльності»,

представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії

за спеціальністю 292 – Міжнародні економічні відносини

(галузь знань 29 – Міжнародні відносини)

Актуальність теми дисертаційного дослідження

Дисертаційна робота Томич М. І. присвячена дослідженню державно-приватного партнерства у зовнішньоекономічній діяльності, а саме процесам його оцінювання та розвитку.

У світовій практиці державно-приватне партнерство розглядається як рівноправне і взаємовигідне співробітництво між державою, територіальними громадами і приватними партнерами та дієвий засіб вирішення проблем суспільства, залучення інвестицій, досягнення інших стратегічних цілей засобами реалізації різноманітних проєктів. Як відомо, з часу повномасштабного вторгнення РФ в Україну руйнувань зазнали багато інфраструктурних об'єктів, промислових комплексів, загострилися соціально-економічні проблеми. У згаданих умовах державно-приватне партнерство у зовнішньоекономічній діяльності дозволить залучити необхідний обсяг інвестиційних ресурсів та сприяти відбудові України у післявоєнний період. Зважаючи на процеси децентралізації національної економіки, важлива роль у вирішенні цього питання належить місцевим органам державного управління, що повинні стати каталізаторами ДПП у зовнішньоекономічній діяльності.

Саме на це скерована дисертаційна робота Томич М.І., яка присвячена удосконаленню теоретико-методичних положень та практичних рекомендацій щодо оцінювання та розвитку державно-приватного партнерства (ДПП) у зовнішньоекономічній діяльності. Вирішені автором у дисертації завдання дозволяють здійснити стратегування ДПП у зовнішньоекономічній діяльності, удосконалити його забезпечення та підвищити ефективність проєктів ДПП у зовнішньоекономічній діяльності шляхом використання розвинутих моделей ДПП. Виходячи з вищесказаного, вважаю тему роботи актуальною і перспективною для розвитку цього напрямку досліджень.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційна робота виконувалась відповідно до планів науково-дослідних робіт Національного університету «Львівська політехніка» Міністерства освіти і науки України: «Ресурсно-інформаційне забезпечення моделей розвитку національних економік та їх суб'єктів у глобальній

економічній системі» (номер державної реєстрації 0121U108836); «Інвестиційно-інноваційне забезпечення розвитку національного господарства та його суб'єктів в умовах дослідження моделі глобалізації» (номер державної реєстрації 0115U006723).

Матеріали дисертаційної роботи Томич М. І. використанні при розробленні держбюджетної теми Національної металургійної академії України «Моделювання економічної поведінки та стратегії розвитку суб'єктів господарювання» (номер державної реєстрації 0116U008360) та ініційованої теми Національної металургійної академії України «Методологія соціально-економічного, інформаційного та науково-технічного розвитку регіонів, галузей виробництва, підприємств та їх об'єднань» (номер державної реєстрації 0116U006782), наукової теми Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету «Фінансове забезпечення сталого розвитку аграрного сектору України» (номер державної реєстрації 01114U006058).

Ступінь обґрунтованості основних положень і висновків сформульованих у дисертації

Сформульовані Томич М. І. основні наукові положення, висновки та рекомендації є фахово обґрунтованими. Дисертація містить чітко визначену мету, що полягає у розробленні теоретико-методичних положень та практичних рекомендацій щодо оцінювання та розвитку державно-приватного партнерства (ДПП) у зовнішньоекономічній діяльності. Основні завдання дисертації є достатньо аргументовані та забезпечують досягнення її мети. Авторкою здійснено ретельне дослідження наукових праць вітчизняних та зарубіжних вчених, у яких розкрито проблематику та закладено теоретичні основи оцінювання та розвитку державно-приватного партнерства (ДПП) у зовнішньоекономічній діяльності. Їх кількість та змістове наповнення актуалізують тематику дисертації.

У дисертаційній роботі використано методи теоретичного узагальнення, систематизації, динамічного, статистичного, порівняльного та структурного аналізу, систематизації і групування, індексний метод, графічні зображення SADT-моделі і стандарти IDEF0, теорію ігор. Зважаючи на це, рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачкою методології наукової діяльності можна оцінити на високому рівні.

Основні положення дисертаційної роботи доповідались та схвалені на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях. Достовірність наукових положень підтверджується значною кількістю опублікованих статей у наукових фахових виданнях України, розділами у монографіях, наукових періодичних виданнях інших держав, у наукових виданнях, які включено до міжнародних наукометричних баз даних.

Це дає змогу стверджувати, що представлені результати дослідження є обґрунтованими та достовірними. Підсумки дисертаційної роботи відповідають

поставленим завданням, що сприяє розвитку державно-приватного партнерства (ДПП) у зовнішньоекономічній діяльності.

Наукова новизна дисертаційної роботи

1. Томич М. І. вперше розроблено механізм стратегування ДПП у зовнішньоекономічній діяльності. Він забезпечує вибір оптимальної моделі взаємодії у формі ДПП у зовнішньоекономічній діяльності для його суб'єктів за результатами використання теорії ігор та, зважаючи на значення показника чистої приведеної вартості проєктів ДПП.

2. Удосконалено послідовність виявлення істотних складових ДПП. На відміну від існуючих, вона передбачає використання методу морфологічного аналізу та формування раціонального порядку забезпечення складових (нормативно-правове, інституційне, фінансове, організаційне, обліково-аналітичне забезпечення) ДПП у зовнішньоекономічній діяльності.

3. Удосконалено декомпозицію моделей ДПП, яка, на відміну від існуючих, передбачає використання структурного та об'єктно-орієнтовного підходів до моделювання. Це визначило порядок дій із формування і використання моделей ДПП у зовнішньоекономічній діяльності: формування мети і завдань моделювання ДПП, інформаційне забезпечення, вибір методів та засобів, призначених для моделювання ДПП у зовнішньоекономічній діяльності, безпосереднє моделювання (поєднання SADT-моделей із стандартами IDEF0), використання результатів моделювання, вибір (уточнення, коригування) моделі ДПП у зовнішньоекономічній сфері.

4. Удосконалено методичну модель аналізування ДПП у зовнішньоекономічній діяльності, що, на відміну від існуючих, містить логічно-структуровану систему. Її складовими елементами є принципи, мета, завдання, напрями аналізування. Методична модель аналізування ДПП у зовнішньоекономічній діяльності передбачає застосування таких методів: порівняння, спостереження, групування даних, методи аналізування рядів даних, економіко-математичне моделювання і статистичний аналіз, SWOT-аналіз, евристичні методи тощо.

5. Набули подальшого розвитку концептуальні положення ДПП у зовнішньоекономічній діяльності, які, на відміну від існуючих, передбачають визначення поняття «державно-приватне партнерство у зовнішньоекономічній діяльності» як взаємодії держави та бізнесових структур - суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності (також суб'єктів господарської діяльності України із іноземними державами), що є однією з умов для залучення необхідних інвестиційних ресурсів, підвищення інноваційної активності в економіці, розвитку економічної та соціальної інфраструктури, вирішення економічних та соціальних проблем тощо.

6. Набула подальшого розвитку типологія ДПП у зовнішньоекономічній діяльності, що на відміну від існуючих, передбачає врахування цілеспрямованості формування партнерських відносин ДПП у зовнішньоекономічній діяльності, характеру взаємодії суб'єктів ДПП у зовнішньоекономічній діяльності та просторового виміру.

7. Набули подальшого розвитку чинники, які визначають державно-приватне партнерство у зовнішньоекономічній діяльності (система державних органів влади, економічні відносини (ринкові умови), вільний обмін ресурсів, величина трансакційних витрат, фінансові ресурси, досвід щодо реалізації проектів ДПП як у держави, так і у приватного сектора, рівень довіри). На відміну від існуючих, вони забезпечують виявлення характеру впливу чинників на ДПП у зовнішньоекономічній діяльності засобами поєднувального аналізу.

Практичне значення отриманих результатів

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що певні наукові положення дисертаційної роботи доведені до рівня конкретних пропозицій та методичних рекомендацій із оцінювання та розвитку державно-приватного партнерства у зовнішньоекономічній діяльності.

Теоретичні висновки, науково-практичні рекомендації та інші результати наукових досліджень, викладені у дисертації, безпосередньо використали такі державні установи й організації, як Давидівська сільська Рада Львівського регіону Львівської області (довідка № 2032 від 07.10.2022 р.).

Ключові теоретико-методологічні та методико-прикладні положення дисертаційної роботи були впроваджені у навчальний процес Національного університету «Львівська політехніка» та застосовуються під час викладання навчальних дисциплін «Адміністрування державно-приватного партнерства у бізнесі» та «Адміністрування міжнародних бізнес-структур» для студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми «Бізнес-адміністрування» (спеціальність 073 «Менеджмент») (довідка № 67-01-11262 від 18.10.2022 р.).

Опубліковані праці

Дисертанткою опубліковано 13 наукових праць, з яких 2 колективні монографії, 4 статті у наукових фахових виданнях України, що включені до міжнародних наукометричних баз, 2 статті в наукових періодичних виданнях інших держав, що включені до міжнародних наукометричних баз даних, зокрема Scopus, 1 стаття в інших виданнях, 4 тези доповідей на науково-практичних конференціях і симпозіумах. Загальний обсяг друкованих праць – 9,1 друк. арк., з них особисто автору належить 6,8 друк. арк.

Основи положення та результати дисертаційного дослідження розглянуто та схвалено на таких всеукраїнських та міжнародних науково-практичних та науково-методичних конференціях: «Комп'ютерна лінгвістика та інтелектуальні системи (COLINS 2022)» (м. Глівіце, Польща, 12-13 травня 2022

р.), «Фінансування, інвестування та кредитування в Україні: проблеми та перспективи розвитку в кризовій економіці» (м. Дніпро, 18-20 лютого 2018 р.), «Проблеми економіки, фінансів та управління експортно-імпоротною діяльністю» (м. Львів, 8-10 жовтня 2018 р.), «Проблеми формування та реалізації конкурентної політики» (м. Львів, 13 березня 2017 р.), «Економічний розвиток держави, регіонів і підприємств: проблеми та перспективи» (м. Львів, 21-23 березня 2017 р.) та наукових семінарах кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва Національного університету «Львівська політехніка» впродовж 2018 – 2022 років.

Структура дисертації

Дисертаційна робота викладена на 223 сторінках, основний текст роботи викладений на 169-и сторінках. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Робота містить 31 таблицю, 25 рисунків, 44 формули, 3 додатки, список використаних джерел із 196 найменувань.

Окремі дискусійні питання і зауваження

Щодо зауважень та положень дискусійного характеру, то можна вказати на таке:

1. Варто було б у розділі 1.3 (с. 63) здійснити актуалізацію чинників та вказати на особливості їх впливу на ДПП у зовнішньоекономічній діяльності в умовах дії в Україні воєнного стану. Як відомо, 24 лютого 2022 року Указом Президента України В. Зеленського № 64/2022 в Україні введено в дію воєнний стан, який продовжено з 05 години 30 хвилин 23 серпня 2022 року строком на 90 діб;

2. У підрозділі 2.1 авторкою удосконалено методичну модель аналізування ДПП у зовнішньоекономічній діяльності, що містить актуальні напрями аналізування (щодо оцінювання фактичного стану та рівня розвитку ДПП у зовнішньоекономічній діяльності; виявлення тенденції у його зміні; дослідження факторів, що призвели до зміни, їх кількісному та якісному оцінюванні, виявленні резервів підвищення результативності ДПП тощо). У підрозділі 2.2 при вивченні стану державно-приватного партнерства у зовнішньоекономічній діяльності деякі із рекомендованих напрямів, зокрема щодо виявлення резервів ДПП у зовнішньоекономічній діяльності, не досліджені;

3. Автором здійснено дослідження проєктів ДПП у зовнішньоекономічній діяльності, що реалізуються Агенцією із підтримки державно-приватного партнерства в Україні (с. 102). В умовах військової агресії РФ та за час повномасштабного вторгнення РФ в Україну слід було би вказати на актуальний стан інфраструктурних об'єктів ДПП (рівень руйнування, перебування в окупаційних режимах тощо) та стан реалізації цих проєктів;

4. При графічному представленні результатів декомпозиції моделей ДПП із застосуванням структурного та об'єктно-орієнтовного підходів слід було би використати CASE-засіб в програмному продукті BPwin, що також забезпечує моделювання за стандартом: IDEF0 – опис процесів методики;

5. Слід ретельніше обґрунтувати вибір теорії ігор («гра з природою») для стратегування ДПП у зовнішньоекономічній діяльності (розділ 3, п. 3.2, с. 176) та навести інші приклади її практичного використання для проєктів ДПП у зовнішньоекономічній діяльності.

Загалом, вищезазначені зауваження жодним чином не применшують наукової та практичної цінності результатів дослідження і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Томич Мар'яни Ігорівни «Оцінювання та розвиток державно-приватного партнерства у зовнішньоекономічній діяльності», заслуговує позитивної оцінки, відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», постанові Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р. «Порядок присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», і може бути подана на розгляд разової спеціалізованої вченої ради для захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 292 – Міжнародні економічні відносини (галузь знань 29 – Міжнародні відносини).

Рецензент

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту і міжнародного
підприємництва
Національного університету
«Львівська політехніка»

Дорошкевич К.О.

Підпис кандидата економічних наук, доцента Дорошкевич К.О. засвідчую

Вчений секретар
Національного університету
«Львівська політехніка»
к.т.н., доцент

Брилинський Р. Б.